

Seria conferințelor IFSGen 1/2023

Conferința online

De la istoria femeilor la gender history și studii de gen. Dezbateri și direcții de cercetare

7-9 decembrie 2023

Parteneri instituționali:

Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din
Târgu Mureș

Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca

Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie și Centrul de Cercetare pentru
Identități Teritoriale și Dezvoltare

Universitatea Babeș-Bolyai, Direcția Patrimoniu Cultural Universitar (Muzeul de Istorie a
Universității Babeș-Bolyai)

Comitetul de organizare:

Conf. univ. dr. Georgeta FODOR

Conf. univ. dr. habil. Oana-Ramona ILOVAN

Cercet. șt. II dr. Daniela DETEȘAN

Dr. Claudia Septimia SABĂU

Cu sprijinul:

Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” Cluj-Napoca

Conferință organizată sub egida IFSGen - Rețeaua pentru cercetarea
istoriei femeilor și promovarea studiilor de gen în spațiul românesc
(<https://ifsgen.umfst.ro/>)

PROGRAM

Joi, 7 decembrie 2023

09.00 - 09.30 Deschiderea conferinței: Cuvânt de bun venit

9.30 - 10.50 Prezentări în plen

10.50 - 11.00 Pauză de cafea

11.00 - 12.20 Lucrări pe secțiuni

12.20 - 12.40 Pauză de cafea

12.40 - 14.00 Lucrări pe secțiuni

14.00 - 15.00 Pauză de masă

15.00 - 16.20 Lucrări pe secțiuni

16.20 - 16.40 Pauză de cafea

16.40 - 18.20 Lucrări pe secțiuni

Vineri, 8 decembrie 2023

09.00 - 11.00 Prezentări în plen

11.00 - 11.10 Pauză de cafea

11.10 - 12.50 Lucrări pe secțiuni

12.50 - 13.50 Pauză de masă

13.50 - 15.10 Lucrări pe secțiuni

15.10 - 15.30 Pauză de cafea

15.30 - 16.50 Lucrări pe secțiuni

16.50 - 17.10 Pauză de cafea

17.10 - 18.30 Lucrări pe secțiuni

18.30 - 18.40 Pauză de cafea

18.40 - 19.40 - Masa rotundă dedicată studenților: De ce ar trebui să înțelegem raporturile de gen? Importanța includerii istoriei femeilor și a studiilor de gen în programa școlară și cea academică

Sâmbătă, 9 decembrie 2023

9.30 - 11.00 Lucrări pe secțiuni

11.00 - 11.20 Pauză de cafea

11.20 - 13.00 Lucrări pe secțiuni

13.00 - 13.10 Închiderea conferinței

Joi, 7 decembrie 2023

09.00 – 09.30 Deschiderea conferinței

Cuvânt de bun venit:

Georgeta FODOR, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie
„George Emil Palade” din Târgu Mureș

Daniela DETEȘAN, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-
Napoca

Oana-Ramona ILOVAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie și Centrul de
Cercetare pentru Identități Teritoriale și Dezvoltare

Claudia Septimia SABĂU, Universitatea Babeș-Bolyai, Direcția Patrimoniu Cultural
Universitar (Muzeul de Istorie a Universității Babeș-Bolyai)

Prezentări în plen

Moderatoare: **Oana-Ramona ILOVAN și Claudia Septimia SABĂU**

09.30 – 10.10

*Istoria femeii în Europa de Sud-Est și istoria femeii în Occident/spațiul nord-american. Asemănări și
deosebiri metodologice, surse, analize istoriografice*

Alin CIUPALĂ, Universitatea din București, Facultatea de Istorie

10.10 – 10.50

Femeile în România comunistă: promovare, mobilizare sau emancipare?

Petruța TEAMPĂU, Universitatea Babeș-Bolyai, FSPAC

10.50 – 11.00 Pauză de cafea

Prezentări pe secțiuni

11.00 – 12.20 Istoria femeilor în surse arhivistice

Moderatoare: Alina PAVELESCU și Daniela DETEȘAN

Surse pentru istoria femeilor din Transilvania modernă. Dosare matrimoniale și dosare succesoriale

Daniela DETEȘAN, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca

Martha Bibescu în arhivele românești

Alina PAVELESCU, Arhivele Naționale ale României

Despre cele care „seucid pe sine”. Actul suicidal feminin în arhiva instanței supreme de judecată a Districtului Năsăud (1861-1876)

Claudia Septimia SABĂU, Universitatea Babeș-Bolyai, Direcția Patrimoniu Cultural Universitar (Muzeul de Istorie a Universității Babeș-Bolyai)

Arhivele Naționale și tezaurul documentar de istoria femeilor. Studiu de caz: fondul Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române

Anemari Monica NEGRU, Arhivele Naționale ale României

12.20 – 12.40 Pauză de cafea

12.40 – 14.00 Surse ale istoriei femeilor. Discursuri și reprezentări (I)

Moderatoare: Georgeta FODOR și Elena BĂRBULESCU

„Care este femeia cea mai frumoasă?”. Ipostaze și reprezentări ale femeilor în imaginarul intelectualilor români. Studiu de caz: Cărțile Săteanului Român. Scriere periodică pentru trebuințele poporului

Georgeta FODOR, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș

Reprezentări feminine rurale în manuscrise interbelice

Elena BĂRBULESCU, Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca

Biblioteca Academiei Române – importantă sursă de documentare în evoluția feminismului românesc

Delia BĂLĂICAN, Biblioteca Academiei Române, București

Imaginea femeii turce emancipate în presa interbelică românească

Iulia-Alexandra OPREA, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș

14.00 – 15.00 Pauză de masă

15.00 – 16.20 Personalități feminine (I)

Moderatoare: Claudia BONȚA și Rada VARGA

Regina Isabella Szapolya (1519-1559): un personaj renesanțist în Transilvania

Victor V. VIZAUER, Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca

Puterea la feminin. Observații asupra emisiunilor medalistice oficiale din epoca Mariei Terezia. 1740-1780

Claudia BONȚA, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca

Ladies in Archaeology. Arheologia românească la feminin

Rada VARGA, Annamária-I. PÁZSINT, Universitatea Babeș-Bolyai, Institutul Star-UBB

Paulina Lucaciu, femeia din spatele liderului mișcării naționale din Transilvania

Paula VIRAG, Direcția Județeană pentru Cultură Satu Mare

16.20 – 16.40 Pauză de cafea

16.40 - 18.20 Statutul și rolul femeilor între public și privat

Moderatoare: Ligia BOLDEA și Georgeta GHIONEA

Pietate și afect în universul feminin al Banatului medieval (secolele XIV-XV)

Ligia BOLDEA, Muzeul Banatului Montan Reșița

„Mame de familie”. Elevele în învățământul oltenesc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX

Georgeta GHIONEA, Institutul de Cercetări Socio-Umane din Craiova „C. S. Nicolăescu-Plopșor”

Sora de ocrotire în Transilvania și Banat în prima jumătate a secolului XX

Teodora-Daniela MOȚ, Muzeul Național al Banatului

Feminitate prin modă sub spectrul publicisticii interbelice timișorene

Minodora DAMIAN, Muzeul Banatului Montan Reșița

Rolul femeilor din comunitățile etnice dobrogene în secolul XX. Tipologii, evoluție, integrare

Enache TUȘA, Universitatea „Ovidius” din Constanța

Vineri, 8 decembrie 2023

Prezentări în plen

Moderatoare: **Georgeta FODOR și Daniela DETEȘAN**

09.00 – 09.40

Studiile de gen în spațiul academic românesc: de la Cenușăreasa la Baba Cloanța

Ionela BĂLUȚĂ, Universitatea din București, Facultatea de Științe Politice

09.40 – 10.20

Un secol de istorie prin ochii femeilor Hartulari (1810-1939)

Constanța VINTILĂ, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București

10.20 – 11.00

Provocări în cunoașterea de gen. Campaniile anti-gender și producția (alternativă) de cunoaștere

Oana BĂLUȚĂ, Universitatea din București, Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării

11.00 – 11.10 Pauză de cafea

11.10 - 12.50 Surse ale istoriei femeilor. Discursuri și reprezentări (II)

Moderatori: Valeria SOROȘTINEANU și Andrei Florin SORA

Edictele de divorț din Protopopiatul Sibiului publicate în Telegraful Român

Valeria SOROȘTINEANU, Universitatea Lucian Blaga din Sibiu

Condiția mamei în cazul elevilor Liceului din Beiuș în primul secol de funcționare (1828-1928)

Alexandru-Augustin HAIDUC, Universitatea Babeș-Bolyai

Motivul „naștunii-mamă” în pictura românească de secol XIX

Sergiu-Marius MAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Direcția Patrimoniu Cultural Universitar, Școala Doctorală Studii de Populație și Istoria Minorităților

Prezența femeilor în serviciile publice din România (sfârșitul secolului al XIX-lea-1923). Surse, istoriografie, problematică, direcții de cercetare

Andrei Florin SORA, Universitatea din București, Facultatea de Istorie

Banalitatea răului în cotidianul feminin - evreice din Bihor în lagărele de concentrare și retur. Studii de caz

Raluca VEREȘ, Universitatea Babeș-Bolyai

12.50 – 13.50 Pauza de masă

13.50 – 15.10 Femei în comunitate și în instituții academice

Moderatori: Valentin MAIER și Simina STAN

Evoluția statistică a personalului didactic feminin în învățământul superior românesc în perioada comunistă

Valentin MAIER, Muzeul Universității din București

Corpul arhitecților din România. Etapele feminizării profesiei de arhitect în perioada 1919 -1948

Simina STAN, Universitatea București, Facultatea de Istorie, în cotutelă cu École de hautes études en sciences sociales (EHESS), Paris

Participarea feminină pe poziții decidente în comunitate

Maria-Ana GEORGESCU, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș

Istoria femeilor și patrimoniul cultural. Direcții de cercetare muzeală

Alexandra RUSU, Silvia ZAMFIR, Muzeul Municipiului București

15.10 – 15.30 Pauză de cafea

15.30 – 16.50 Mișcarea feministă

Moderatoare: Oana SORESCU-IUDEAN și Cristina GUDIN

Modele de implicare civică și politică ale asociațiilor de femei românești din Transilvania și Ungaria înainte de 1918

Oana SORESCU-IUDEAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Centrul de Studiere a Populației,

Vlad POPOVICI, Institutul și Arhiva Masaryk ale Academiei Cehe de Științe; Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Istorie și Filosofie

Dr. Eleonora Lemény-Rozvány, reprezentantă a mișcării feministe transilvănene în secolul XX

Sorana MAIER BIȚU, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu

Rolul femeilor în societatea făgărășeană - de la sfârșitul secolului al XIX-lea și până la Marea Unire

Lorena-Codruța TRUFIN, Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”, Universitatea de Medicină, Farmacie, Științe și Tehnologie „George Emil Palade” din Târgu Mureș

Calypso Botez și contribuția sa la mișcarea feministă din România

Cristina GUDIN, Universitatea din București, Facultatea de Istorie

16.50 – 17.10 Pauză de cafea

17.10 – 18.30 Studii de gen. Dezbateri și direcții de cercetare interdisciplinare

Moderatoare: Iulia HOSSU și Andreea VOINA

Istoria femeilor – destabilizarea discursului istoriografic dominant

Theodora-Eliza VĂCĂRESCU, Cooperativa Gusti, București

Studii de gen și antropologie. „Invizibilul” din etnografia „vizibilă”

Iulia Elena HOSSU, Institutul pentru Studiarea Problemelor Minorităților Naționale (ISPMN)

Participarea și reprezentativitatea femeilor în istoria politică contemporană: o analiză conceptuală și grafică utilizând tehnica de colectare Google Ngram Viewer

Anca Parmena OLIMID, Cătălina Maria GEORGESCU, Cosmin Lucian GHERGHE, Universitatea din Craiova

Cum navighează autenticitatea femeile populiste? O perspectivă europeană

Andreea VOINA, Mihnea S. STOICA, Universitatea Babeș-Bolyai, FSPAC

18.30 – 18.40 Pauză de cafea

18.40 – 19.40 Masa rotundă dedicată studenților: De ce ar trebui să înțelegem raporturile de gen? Importanța includerii istoriei femeilor și a studiilor de gen în programa școlară și cea academică

Moderatoare: Oana-Ramona ILOVAN și Georgeta FODOR

Participanți de la Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie, Specializarea Planificare teritorială și dezvoltare regională, Masterat, anii I și II: Alexandra Bucur, Ramona Vladu, Andrei Atomulese, Estera Hada, Ana Palcău, Darius Coroian, Elena Jigarov, Andrei Andrei, Diana Negrușă, Letiția Zoltan.

Sâmbătă, 9 decembrie 2023

Prezentări pe secțiuni

9.30 – 11.00 Discursuri și reprezentări ale femeilor în socialism și postsocialism

Moderatoare: Oana-Ramona ILOVAN și Claudia-Florentina DOBRE

O modalitate de a fi în istorie: fostele deținute politic și punerea în poveste a experiențelor represive

Claudia-Florentina DOBRE, Institutul de Istorie „Nicolae Iorga”, București

Reprezentările femeii românce sub influența propagandei comuniste

Florentina-Cristina MERCIU, Facultatea de Geografie, Universitatea din București

Analiza ajutorului umanitar pentru România după 1989 din perspectiva studiilor de gen

Luciana JINGA, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc

Rolurile femeilor și atașamentul lor pentru loc în Petrița și Roșia Montană

Oana-Ramona ILOVAN, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Geografie și Centrul de Cercetare pentru Identități Teritoriale și Dezvoltare

11.00 – 11.20 Pauză de cafea

11.20 – 13.00 Personalități feminine (II)

Moderatoare: Daniela DETEȘAN și Judit GRAPĂ

Despre femei din antichitatea târzie în sursele scrise

Andra JUGĂNARU, Universitatea din București, Facultatea de Istorie

Ecaterina Varga

Judit GRAPĂ, Muzeul Țării Făgărașului „Valer Literat”

Aromânca Florica Bagdasar(1901-1978) – Onoare medicinei românești

Adina BERCIU, Facultatea de Litere, Universitatea din București, Marian CRĂCIUN, Departamentul de Consiliere și Orientare pentru Carieră, Universitatea din București

Teme și portrete feminine în lucrarea Lettres à Marinette / Scrisori către Marinette, de Mărgărita Miller-Verghy

Mihaela BACALI, Facultatea de Limbi Străine din București

13.00 - 13.10 Închiderea conferinței

Rezumate ale lucrărilor prezentate în cadrul conferinței

Rezumatele lucrărilor prezentate în plen

Alin CIUPALĂ

Istoria femeii în Europa de Sud-Est și istoria femeii în Occident/spațiul nord-american. Asemănări și deosebiri metodologice, surse, analize istoriografice

Comunicarea își propune să discute despre metodologia cercetării temelor legate de istoria femeii din Sud-Estul european și din regiunea Occidentală a continentului/ America de Nord, din două puncte de vedere: pe de o parte, necesitatea cunoașterii și asimilării metodologiei de tip occidental în domeniu, pe de alta, necesitatea adaptării acestei metodologii la specificul regiunii balcanice și construirea unui punct de vedere propriu, critic. Realitățile sud-estului european sunt diferite față de cele occidentale, cel puțin până la mijlocul secolului XX/1989, ceea ce condiționează sursele primare pe care istoricul le are la dispoziție. Enunțul ar putea părea un truism dar dacă ne uităm la producția istoriografică din acest domeniu observăm că de foarte multe ori se copiază modelul de analiză occidentală/nord american fără ca acest model, altfel obligatoriu din punct de vedere al cunoașterii lui de către specialiști, să fie adaptat și utilizat critic.

Petruța TEAMPĂU

Femeile în România comunistă: promovare, mobilizare sau emancipare?

La peste trei decenii de la căderea regimurilor comuniste în Europa de Est, literatura de specialitate încă este divizată pe subiectul statutului femeii în aceste contexte sociale și politice. În ce măsură putem vorbi despre o reală emancipare feminină în perioada comunistă? Posibil ca termenul epocii, „promovare”, să descrie mult mai bine un context în care femeile au fost mai degrabă mobilizate decât emancipate. Pe de o parte, nu putem nega că au existat transformări fără precedent ale condiției femeilor, dacă ar fi să menționăm doar accesul la educație (și nu doar alfabetizarea la scară largă, ci și accesul la educația vocațională), intrarea masivă pe piața muncii și accesul (relativ neîngrădit, cel puțin până în anii '70) la meserii anterior considerate nepotrivite pentru sexul feminin, sistemul de servicii sociale de stat (cu toate neajunsurile sau slăbiciunile lui). De asemenea, nu se poate contesta faptul că pentru multe femei munca salariată a constituit una dintre componentele de bază ale noii lor identități. Nu doar independența financiară (de asemenea relativă, pentru că adesea era nevoie de două salarii pentru a susține o familie), ci și posibilitatea de a socializa în afara căminului, de a-și construi relații sociale proprii și de a se simți utile, de a avea o meserie care să le ofere prestigiu și recunoaștere. Mândria de a fi avut o profesie în perioada comunistă este genuină și importantă pentru identitatea lor socială.

Și totuși! Această generație de femei care și-a asumat cu mândrie și responsabilitate o nouă identitate (cea de salariată), femei care s-au simțit valorizate și utile într-o manieră fără precedent, s-au simțit, fără îndoială, *empowered* de posibilitatea de a face dovada capacității și abilităților lor, care și-au depășit condiția față de generațiile precedente, în fine, această generație (a anilor 70-80) nu a reușit și nu și-a propus să renegocieze rolurile domestice. Din contră, au integrat identității de

mamă, soție și gospodină bună pe cea de bună profesionistă, cu același impuls de a demonstra **că pot**.

A vorbi despre condiția femeii în România ultimei jumătăți de veac este, fără îndoială, o întreprindere dificilă, tocmai pentru că trebuie dat seama de toate aceste transformări sociale, economice, politice, culturale și identitare care s-au petrecut între generația bunicilor analfabete, care munceau pământul, și cea a (stră)nepoatei care nu mai au o profesie sau o meserie de care să fie mândre, ci un job (sau mai multe) care le oferă preponderent satisfacții financiare. Tind să cred că schimbările nu sunt atât de radicale pe cât par, sau sunt mai degrabă structurale și contextuale, și că generația mamelor, cele mobilizate ideologic prin muncă, fără a-și asuma un proiect feminist, și cea a fiicelor, care-și doresc totul de la viață și vorbesc cu nonșalanță despre feminism ca despre o ideologie ușor perimată, au multe în comun. Mă interesează să discut despre aceste două generații încercând să le dau o voce, să identific punctele comune care unesc două generații cu experiențe de viață complet diferite, să încerc să înțeleg unde și cum anume ar fi posibilă o reală emancipare feminină și, la urma urmei, ce ar însemna o astfel de emancipare, dincolo de teorii și concepte, în lumea reală, acolo unde femeile muncesc și trăiesc.

Ionela BĂLUȚĂ

Studiile de gen în spațiul academic românesc: de la Cenușăreasa la Baba Cloanța

Conferința își propune să retraseze un tablou de ansamblu al introducerii studiilor de gen în spațiul academic românesc de după 1989, insistând asupra provocărilor și obstacolelor care au marcat acest parcurs. În prima parte voi face o scurtă discuție conceptuală și terminologică, pentru a arăta importanța folosirii unor concepte și definiții clare, care să permită un dialog teoretic și metodologic de substanță. Voi sublinia potențialul novator al studiilor de gen și contribuția acestora la producerea de cunoaștere critică. Pentru contextul românesc cred că este necesară reflecția asupra dialogului, dar și a barierelor dintre istoria femeilor, studiile feministe/istoria feminismului și studiile de gen. Partea a doua se va opri asupra felului în care studiile de gen au fost introduse în spațiul academic, pentru a vedea care au fost elementele care au favorizat introducerea studiilor de gen în universități, dar și care au fost principalele provocări și obstacole. În ultima parte mă voi opri asupra atacurilor din ultimii ani la adresa studiilor de gen. Voi încerca să arăt că aceste atacuri se înscriu într-un context internațional, dar în contextul românesc pot avea un impact diferit, dată fiind instituționalizarea extrem de fragilă a domeniului. Practic, în circa două decenii, studiile de gen au devenit, dintr-o Cenușăreasă tolerată (și pentru că termenul „gen” părea în anii 2000 mult mai puțin ofensiv decât „feminismul”) un fel de Baba Cloanța care sperie, fiind prezentată ca o hidră neo-marxistă și care ar amenința „adevărul” științific prezentat în simbioză cu învățăturile religioase.

Constanța VINTILĂ

Un secol de istorie prin ochii femeilor Hartulari (1810-1939)

Intervenția noastră își propune să analizeze un secol de istorie prin ochii a trei femei: Elena Hartulari, Maria Hartulari și Hariclea Hartulari (cunoscută Hariclea Darclée). Memoriile Elenei Hartulari, corespondența Mariei Hartulari, corespondența Haricleei Hartulari, acte de proprietate, procese de divorț, dispute familiale, articole din presa, toate constituie un material arhivistic imens care ne ajută să reconstituim drumurile a trei femei și maniera în care experiențele lor participă la prefacerea condiției femeii în societatea românească.

Oana BĂLUȚĂ

Provocări în cunoașterea de gen. Campaniile anti-gender și producția (alternativă) de cunoaștere

Mobilizările și campaniile împotriva genului au apărut încă de la sfârșitul anilor 1990 în mai multe țări europene (Kuhar, Paternotte, 2017) și au devenit vizibile în România mai ales odată cu organizarea Referendumului pentru familie în 2018 (Băluță 2020). Aceste mobilizări se opun „ideologiei de gen” și „teoriei genului” și, după cum am subliniat, au obiective diferite, unele sunt reactive și urmăresc să mențină status-quo-ul, altele impun noi teme pe agenda publică și politică ori au mize regresive (Băluță 2020, 21-22). Numeroase studii au argumentat că aceste campanii au obiective care trec dincolo de blocarea unor politici de egalitate de gen ori a accesului la cetățenie sexuală (David Paternotte and Mieke Verloo, 2021; Agnieszka Graff and Elżbieta Korolczuk 2021; Elisabeth S. Corredor 2019; Verloo 2018; David Paternotte and Roman Kuhar 2018; Sara Garbagnoli 2016). De exemplu, Garbagnoli (2016) asociază discursurile și mobilizările anti-gender cu apariția și dezvoltarea studiilor feministe și a studiilor LGBTQ+ și argumentează că aceste campanii care se opun „ideologiei de gen” distorsionează cunoașterea științifică și denaturează perspectivele teoretice de gen. Paternotte și Kuhar (2018, 10) interpretează campaniile anti-gender ca „proiecte alternative de cunoaștere, care urmăresc mai ales să destructureze cercetările post-structurale din științele sociale și cele umaniste”. Similar, Graff și Korolczuk 2017, 183 (2021) susțin că retorica anti-gender își propune să devină un câmp de cunoaștere alternativă unde genul ocupă un loc central. În același timp, genul este un concept central în producerea feministă de cunoaștere, în elaborarea politicilor publice de gen, în activismul civic feminist (Băluță, 2023). Argumentul meu este că aceste campanii anti-gender delegitimează producția de cunoaștere de gen și dezvoltă în același timp o producție (alternativă) de cunoaștere. Cea din urmă, este un tip de cunoaștere reactivă care le permite actorilor anti-gender să se poziționeze regresiv în plan discursiv, civic, politic față de egalitatea de gen, drepturile femeilor, drepturile persoanelor LGBTQ+ (Băluță 2023). Pornind de la cercetările efectuate până în prezent despre campaniile anti-gender (Băluță, 2020, 2023), voi arăta rolul important al producției (alternative) de cunoaștere de gen în ecosistemul acestor campanii pornind de la analiza a două valuri de mobilizare anti-gender: Referendumul pentru familie din 2018 și atacul împotriva studiilor de gen din 2020.

Rezumatele lucrărilor prezentate pe secțiuni

(în ordinea alfabetică a numelor autorilor)

Mihaela BACALI

Teme și portrete feminine în lucrarea Lettres à Marinette/ Scrisori către Marinette, de Mărgărita Miller-Verghy

Mărgărita Miller-Verghy (1865-1953) este un nume aproape necunoscut în literatura și în cultura română. Cu roate acestea, meritele sale în plan literar, și nu numai, nu sunt de ignorat: a fost scriitoare, traducătoare, animatoare de proiecte culturale, jurnalistă, etnograf, directoare de școală și de spital de război. Între anii 1935 și 1936, ea a publicat, în ziarul de limbă franceză *Le Moment* o serie de articole intitulate *Lettres à Marinette*, care radiografiază viața culturală, artistică și caritabilă a Bucureștiului interbelic. În aceste „scrisori”, publicate foarte recent în volum, apar idei legate de condiția socială a femeilor, comparații între trecut și prezent; scriitoarea pledează pentru acceptarea deplină a femeii în societate – ea însăși a fost o astfel de femeie „implicată”, ca vice-președintă a comitetului de redacție a *Revistei Scriitoarelor (Revista Scriitoarelor și Scriitorilor Români)*, sau prin publicarea antologiei *Evoluția scrisului feminin în România*. Rolul femeilor, pe care Goethe îl condensa în trei cuvinte: *Küche, Kirche, Kinder* (bucătărie, biserică, copii) nu mai e același, și autoarea e bucuroasă să constate schimbările notabile care s-au produs în plan social. Condiția femeii moderne, care a făcut un salt uriaș față de trecut, este abordată în multe scrisori: autoarea evocă în mai multe rânduri activitatea acelor anonime lucrătoare pe ogorul binelui care compun societățile de binefacere, căci caritatea i se pare a fi o calitate feminină prin excelență. Sunt prezentate figuri feminine, unele cunoscute, altele complet necunoscute: Regina Maria, Alina P. Vidrașcu, baronesa Marie de Capri, Eufrosina Palla, Marouka Cantacuzino, Severa Sihleanu, Claudia Minulescu, Lucia Demetrius, Ecaterina Săndulescu. Articolele sunt o mină de informații privind aspecte ale societății, ele prezintă un mare interes documentar și au o certă valoare literară.

Delia BĂLĂICAN

Biblioteca Academiei Române – importantă sursă de documentare în evoluția feminismului românesc

Biblioteca Academiei Române păstrează o importantă documentație referitoare la istoria feminismului în România atât în colecțiile de carte cât și în cabinetele speciale, respectiv Cabinetul de Stampe și Cabinetul de Manuscrise și Carte rară, unde se regăsesc prețioase arhive personale și corespondențe, importante din perspectiva studierii evoluției mișcării feministe, cu precădere din perioada interbelică.

Printre personajele disparate ale documentelor se regăsesc nume cu rezonanță în ofensiva feministă, precum Alexandrina Cantacuzino, Ecaterina Cerkez, Zoe Romniceanu, Elena Meissner, Bucura Dumbravă, Alexandrina Fălcoianu, Calypso Botez, Margareta Miller-Verghi, Ecaterina Săndulescu, maica Smara, Olga Greceanu, Lucia Dem. Bălăcescu, Cecilia Cuțescu-Storck și Nina Arbore etc.

Efortul instituțional de preservare prin digitizare a colecțiilor de carte și a documentelor de arhivă este apreciabil, aflându-se în lucru constituirea unei biblioteci digitale, însă valorizarea conținutului documentar referitor la tematica feministă își așteaptă cercetătorii specializați.

În cercetarea subiectului am putut observa potențialul colecțiilor de cărți și documente privitor la dezvoltarea feminismului în România, etapele luptei pentru obținerea de drepturi politice,

participarea la Congresele internaționale ale femeilor, extinderea societăților caritabile, surprinderea diferitelor lupte interne petrecute în rândul organizațiilor, nuanțări privitoare la derapajele politice ale diverselor organizații sau personalități etc.

Pentru istoriografia dedicată feminismului românesc, Biblioteca Academiei Române, alături de Arhivele Naționale ale României, arhive din străinătate ori arhive private, rămâne o sursă importantă în explorarea subiectului, acesta având în continuare aspecte importante de relevat.

Elena BĂRBULESCU

Reprezentări feminine rurale în manuscrise interbelice

Prezentarea își propune să discute și să puncteze modul în care apare femeia în Răspunsurile la Chestionarul elaborat de Ion Mușlea privind nașterea, botezul și copilăria, primite în perioada interbelică. Vom putea astfel analiza ce și cât li s-a părut important respondenților să prezinte despre femeia din ruralul interbelic, în cadrul unei teme impuse, e adevărat, dar care se referă la activități feminine.

Adina BERCIU, Marian CRĂCIUN

Aromânca Florica Bagdasar(1901-1978) – Onoare medicinei românești

Florica Bagdasar s-a născut la Bitolia (astăzi Republica Macedonia de Nord), provenind dintr-o familie macedoromână. Absolventă a Facultății de Medicină din București(1925),cu diplomă de doctor în medicină și chirurgie și dreptul de liberă practică. S-a specializat în America, la Boston în neurologie infantilă și neuropsihiatrie infantilă. Conferențiar universitar la Institutul Medico-Farmaceutic (IMF București), poziție care i-a permis să introducă specialitatea de neuropsihiatrie infantilă în cadrul Facultății de Pediatrie. A fost unul dintre organizatorii neuropsihiatriei infantile din România. A creat școli speciale, primele de altfel din țară, pentru copii deficienți mintali, căutând să îi integreze sau să îi reintegreze în societate, prin metode inovative de abordare psihică și didactică. A fost Deputat în Marea Adunare Națională. A făcut parte în august-septembrie 1946 din delegația oficială a României la Conferința de Pace de la Paris, fiind singura femeie dintre cei 73 de membri. Ulterior a fost Ministrul Sănătății în guvernul Petru Groza. Între anii 1953–1956 a fost în dizgrație, la un pas chiar de lichidare fizică.

Dr. Florica Bagdasar a rămas în istoria medicinei românești în triplă ipostază: de organizator al neuropsihiatriei infantile din România, de dascăl care a format cadre valoroase de specialitate și de om de știință care a inițiat studii în domeniul pedopsihiatriei, toate aceste trei îmbinându-se cu activitatea ei permanentă de militant pe tărâm social, pus mereu în slujba comunității, un exemplu de nobilă generozitate și omenie.

Ligia BOLDEA

Pietate și afect în universul feminin al Banatului medieval (secolele XIV-XV)

Introspecția în imaginarul feminin medieval bănățean pe care ne-o propunem se fundamentează în mod exclusiv pe documente de epocă, singurele care pot arunca o oarecare lumină asupra unui subiect văduvit de substanță în lipsa unor surse mai variate de informare. Ne-am focalizat cercetarea

asupra veacului al XIV-lea și a primei jumătăți a secolului al XV-lea din motive obiective; după „tăcerea” prelungită a actelor de cancelarie din secolele precedente, de acum prezența femeii, cu precădere nobile, din comitatele medievale bănățene începe să se facă simțită în documente, nu în mod spectaculos, dar suficient pentru a se putea creiona anumite trăsături evolutive care considerăm că pot fi extrapolate la nivelul universului social nobiliar al vremii. Este adevărat că profilul actelor de cancelarie exclude, prin sobrietatea sa, aproape orice remarcă referitoare la trăiri, sentimente, emoții (pozitive sau negative) care au stat în spatele multor acțiuni consemnate documentar. În pofida acestor impedimente informaționale, încercăm un exercițiu istoriografic menit să surprindă, „citind printre rânduri”, anumite fațete ale relațiilor interumane ale căror protagoniste sunt o seamă de femei nobile din comitatele medievale ale Banatului. Se întrevăd astfel atitudini pioase, atașamente dar și duplicități familiale, afinități sau animozități personale, o parte a unui univers emoțional ce a însoțit destinul unor femei în acea epocă.

Claudia BONȚA

Puterea la feminin. Observații asupra emisiunilor medalistice oficiale din epoca Mariei Terezia, 1740-1780

Colecțiile numismatice ale Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca au în patrimoniu o serie importantă din medaliile emise de Maria Terezia care se remarcă prin eleganță și conținut. Portretele medalistice ale Mariei Terezia redau cu acuratețe imaginea suveranei și transformările sale fizice de-a lungul vremii, de la naturalețea și prospețimea din prima parte a vieții până la imaginea veridică a bătrâneții. Șirul portretelor Mariei Terezia este completat de medaliile emise pentru familia sa, remarcabil fiind faptul că Maria Terezia a lăsat în urmă o serie de portrete medalistice pentru toți urmașii săi, inclusiv pentru fiicele sale, acordând atenție fiecăruia prin medalii de bucurie la naștere, de anunțuri voioase la căsătorie sau, în cazurile nefericite, de tristețe la moartea prematură a acestora.

Minodora DAMIAN

Feminitate prin modă sub spectrul publicisticii interbelice timișorene

Provenită etimologic de la rădăcina cuvântului indo-european muid, moda se poate defini empiric ca un mecanism complex, ce evidențiază modul în care civilizația are capacitatea de a deprinde tendințele generate de factorii motrici ai societății. Unul dintre factorii promotori al acestui fenomen l-a constituit presa scrisă. Redactate în formate facil manevrabile și ușor de citit, oriunde și oricând, gazetele timișorene ale vremii alocu spații generoase în arhitectura de paginație, în special spoturilor publicitare dar și articolelor temeinic documentate, prin care se puneau sub lumina tiparului elementele esențiale ale spațiului modelistic, cu predilecție pe cel feminin. Finalizarea conflictelor militare ale Primului Război Mondial a produs o reală emulație asupra creativității stilistilor, în special, asupra stilului vestimentar feminin. În sfera modelistică, perioada interbelică a înglobat dese modificări sesizabile, cum ar fi scurtarea rochiilor către trei-sferturi sau chiar până la genunchi, poziționarea taliei în cădere peste șolduri și folosirea în confecționarea rochiilor a materialelor subțiri sau transparente. Modelarea gustului și perceperea modei ca o formă independentă de exprimare erau argumentele solide în combaterea conceptului de stratificare socială și uniformizare, apărut pe ideologii tradiționaliste. Prin emanciparea femeii, bazată pe schimbarea modului de exprimare vestimentară se deschidea viziunea asupra modului de comunicare, încercându-se demitizarea prejudecăților referitoare la legătura îmbrăcăminte-caracter.

Daniela DETEȘAN

Surse pentru istoria femeilor din Transilvania modernă. Dosare matrimoniale și dosare succesoriale

Comunicarea prezintă două surse pentru istoria femeilor din Transilvania modernă, puțin cunoscute și analizate. Ele sunt dosarele proceselor de divorț și dosarele proceselor de succesiune. Prima categorie se asociază cu biserica (ortodoxă și greco-catolică pentru românii ardeleni). A doua categorie intră în sfera de activitate a instituțiilor statului. Pentru fiecare sursă se va descrie conținutul, structura, forma, datele și informațiile înregistrate despre femei. Materialele documentare oferă informații de calitate precum: vârsta la căsătorie, religia, motivația căsătoriei, zestrea primită, numărul de copii, vârsta la divorț, statutul civil la căsătorie și la divorț, motivul divorțului, vârsta și ocupația testatoarei, modul de distribuire a averii și alegere a succesorului, valoarea și compoziția averii. Toate permit reconstituirea vieții femeilor din mediul rural la nivel individual și familial.

Claudia-Florentina DOBRE

O modalitate de a fi în istorie: fostele deținute politic și punerea în poveste a experiențelor represive

Michael Jackson sublinia în lucrarea sa, *The Politics of Storytelling*, că „spunem povești pentru a da sens a ceea ce suntem, pentru a ne construi pe noi ca actori și agenți în fața experiențelor care ne fac să ne simțim fără importanță, nerecunoscuți și lipsiți de orice putere”, pentru a ne transforma „în actori în circumstanțe care ne lipsesc de orice putere”. În cazul fostelor deținute politic, nararea vieții într-un context favorabil a fost soluția salvatoare nu numai pentru a da sens experienței represiunii, ci și vieții de după, precum și diverselor avataruri pe care au fost nevoite a le prezenta celorlalți, mai ales în perioada comunistă când autobiografia avea rolul de demascare și nu de asumare a identității.

Prezentarea mea se va concentra asupra unui grup de foste deținute politic, grup constituit ad-hoc de mine pentru cercetarea de doctorat. Poveștile de viață ale acestor femei vor fi analizate prin prisma construcției identitare prin discurs, discurs influențat atât de experiențele personale cât și de contextul social, politic și de cercetare; scopul acestei prezentării fiind de a pune în evidență importanța punerii în poveste a experiențelor personale și de grup în construirea identității de gen dar și de asumare a femeilor, foste deținute politic, a ceea ce în spațiul anglofon se înțelege prin *agency*.

Georgeta FODOR

„Care este femeia cea mai frumoasă?”. Ipostaze și reprezentări ale femeilor în imaginarul intelectualilor români. Studiu de caz: Cărțile Săteanului Român.

Scriere periodică pentru trebuințele poporului

Comunicarea propune o analiză a publicației periodice Cărțile Săteanului Român. Scriere periodică pentru trebuințele poporului, editată începând din 1876 de către Nicolae Fekete Negruțiu. Analiza are în vedere aprecierea manierei în care femeile sunt reprezentate și prezentate de către intelectualii români transilvăneni pentru populația din mediul rural. De fapt, demersul trebuie încadrat în eforturile depuse de elitele românești pentru a educa, disciplina și îmbunătăți condițiile de viață ale românilor din mediul rural și prin apelul la modele comportamentale și situații cu valoare de exemplu.

Maria-Ana GEORGESCU

Participarea feminină pe poziții decidente în comunitate

Studiul nostru ne permite să avem o imagine a realităților europene în schimbare privind problematica de gen, în ceea ce privește rolul activ al femeilor în comunitate prin participarea lor la procesul decizional din viața publică și în organizații internaționale de voluntariat, precum Rotary, o asociație până nu demult exclusivistă, preponderent masculină. Metodologia de care am uzat constă în abordarea cantitativă, prin analiza secundară a datelor statistice disponibile legate de prezența femeilor în funcții de decizie din companii și la nivelurile superioare ale sistemului administrativ și judiciar, precum și aspectul comparativ al prezenței femeilor în viața socială din România față de situația din țări europene. Seriile de date pe care le-am selectat sunt cele mai recent publicate de organisme oficiale.

Am constatat, ca aspecte pozitive, faptul că româncele ocupă mult mai multe locuri, decât bărbații, la Curtea Supremă de Justiție și sunt bine reprezentate în poziții decidente din Administrația Publică. Ca aspect negativ este participarea redusă a femeilor din România în organismele puterii politice, ceea ce plasează țara pe o poziție joasă în clasamentele din acest domeniu. Am observat chiar o tendință opusă în țara noastră, față de trendul european, și anume reducerea reprezentării feminine pe arena politică în decursul anilor. În schimb, în cadrul voluntariatului din Rotary International, procentul femeilor din Districtul 2241, incluzând România și Moldova, a crescut treptat.

Georgeta GHIONEA

„Mame de familie”. Elevele în învățământul oltenesc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX

Elementele care alcătuiesc imaginea elevei în învățământul oltenesc la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, provin pe de o parte dintr-o tradiție patriarhală, care rezerva femeii un rol social și politic secundar și pe de altă parte dintr-un sistem de instruire care accentua ideea educației femeii prin școală, și, mai precis, prin școli speciale de fete, datorită rolului educațional ce le revenea acestora în familie, acela de a educa la rândul lor copiii. Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea se înregistrează o creștere semnificativă a fetelor instruite, educația acestora devenind mai importantă chiar decât educația bărbaților, căci, familia – afirma Nicolae Romanescu – era „celula constitutivă a statului, iar femeia fiind aproape totul în familie, ... atât cât va valora femeia, atât va valora și familia și, prin urmare, până la oarecare punct, statul”.

Judit GRAPĂ

Ecaterina Varga

Istoria Țării Făgărașului este foarte bogată în personalități feminine care prin faptele lor au influențat viața socială și politică din această parte a României. Începând din secolul al XVI-lea, pe vremea Principatului, stăpânele cetății, care erau și principesele Transilvaniei, au fost cele care au condus cetatea și inclusiv domeniul aparținător acesteia. Apoi, prin vitejia lor, s-au remarcat femeile care au sprijinit lupta anticomunistă și i-au ajutat pe partizanii refugiați în Munții Făgărașului.

O doamnă care a rămas în istorie este și Ecaterina Varga care s-a remarcat prin lupta ei pentru drepturile moșilor din Munții Apuseni. Prin faptele sale, ea a contribuit la sprijinirea mișcării pentru independență a iobagilor români. Între anii 1840-1847 ea s-a luptat cu autoritățile Imperiului

Habsburgic, a îndrumat populația din cele trei sate ale domeniului Zlatnei- Bucium, Cărpiniș și Abrud și a susținut lupta lor pentru redobândirea vechilor privilegii și ștergerea abuzurilor impuse de autoritățile locale.

Atât de mult au iubit-o moșii și atâta încredere aveau în ea că au poreclit-o „Doamna Noastră”. A fost o femeie care și-a asumat o menire și o luptă. A fost educată, deșteaptă, dârză, ambițioasă, o luptătoare. Destinul ei a fost tumultuos, plin de evenimente neprevăzute.

Cristina GUDIN

Calypso Botez și contribuția sa la mișcarea feministă din România

Comunicarea Calypso Botez și contribuția sa la mișcarea feministă din România are ca obiectiv aducerea în atenția celor interesați de istoria studiilor de gen portretul unei doamne de excepție. Aceasta s-a remarcat nu numai prin ambiția de a-și valorifica potențialul intelectual, dar și prin perseverența cu care s-a pus în slujba congenerelor sale, în calitate de profesoară, de ziaristă, dar și de activistă pentru drepturile femeilor. Calypso Botez merită reținută în egală măsură pentru implicarea în mișcarea sufragetelor, ea însăși numărându-se printre primele românce care au beneficiat ca urmare a acordării de drepturi politice femeilor.

Alexandru-Augustin HAIUC

Condiția mamei în cazul elevilor Liceului din Beiuș în primul secol de funcționare (1828-1928)

Utilizând surse istorice inedite, în special matricole școlare, am realizat un set de date complex, cu o structură similară unei baze de date, care redă profilul fiecărui elev care a studiat la Liceul din Beiuș în primul secol de funcționare (1828-1928). Mai precis, informațiile cu privire la aceștia au fost introduse într-un tabel principal și în alte 14 tabele secundare conexe celui principal, unul dintre tabelele secundare având în vedere mamele acestora. Pentru perioada analizată numărul total al elevilor se ridică la un efectiv de 7876 de indivizi, iar pentru 1928 dintre aceștia mama este menționată, altfel spus pentru aproape un sfert dintre elevi. Pornind de la aceste informații, vom schița succint diverse aspecte cu privire la mamele elevilor, cum ar fi tendințele antropomice, statutul profesional și ocupațional al acestora, dar și rigurozitatea cu care persoanele de sex feminin sunt înregistrate în formularele vremii.

Iulia Elena HOSSU

Studii de gen și antropologie. „Invizibilul” din etnografia „vizibilă”

Prima parte a lucrării va conține inventarierea principalelor repere instituționale ce există la ora actuală în peisajul cercetării de gen în România, cu focus pe principalii actori ai domeniului. În cea de-a doua parte a lucrării autoarea va încerca prin analiza propriei experiențe în câmpul cercetării antropologice să identifice poziția studiilor de gen în câmpul metodologic al cercetării etnografice. Pornind de la experiența proprie în cercetarea etnografică autoarea încearcă să găsească răspunsul la întrebarea: Care este și poate fi locul studiilor de gen în practica antropologică actuală din România?

Oana-Ramona ILOVAN

Rolurile femeilor și atașamentul lor pentru loc în Petrila și Roșia Montană

Studiul nostru are ca scop să arate modul în care femeile își formează atașamentul pentru locul natal în două localități a căror identitate teritorială s-a format pe baza industriei extractive și, ulterior, a patrimoniului industrial minier: Petrila și Roșia Montană. Având în vedere că mineritul este o activitate dominată de bărbați, întrebarea de la care am plecat a fost aceasta: Cum se raportează femeile la patrimoniul industrial minier? Pentru a răspunde la această întrebare am utilizat analiza calitativă de discurs, metodă de cercetare pe care am aplicat-o documentarelor „Roșia Montană, un loc la marginea prăpastiei” (2012, regizat de Fabian Daub) și „Planeta Petrila” (2016, regizat de Andrei Dăscălescu). Rezultatele cercetării arată modurile specifice prin care femeile își construiesc atașamentul pentru locuri în aceste două localități definite de patrimoniul industrial minier.

Luciana JINGA

Analiza ajutorului umanitar pentru România după 1989 din perspectiva studiilor de gen

Căderea regimului comunist a permis derularea în România a unei ample campanii de ajutor umanitar, discursul general insistând asupra unicității acestui episod în istoria națională. În primele sale săptămâni, acțiunea umanitară a răspuns unei crize ce părea un conflict armat în desfășurare. Evoluția situației după 25 decembrie 1989 a condus la o reevaluare a scopului misiunii, astfel că începând cu luna ianuarie 1990, ținta principală a ajutorului umanitar acordat României au devenit copiii instituționalizați. Hotărâtoare au fost imaginile prezentând condițiile înfiorătoare din căminele spital pentru copii irecuperabili. România și românii aveau nevoie de sprijin internațional pentru a înlătura efectele tragice ale regimului dictatorial, inclusiv salvarea acestor copii aflați la limita între viață și moarte. Lucrarea de față analizează acțiunile organizațiilor umanitare care au activat în România din perspectiva studiilor de gen. Voi arăta cum implementarea diferitelor programe, precum și gradul lor de reușită au depins de raporturile de putere atât între inițiatori și beneficiari cât și în cadrul fiecăruia dintre grupuri.

Andra JUGĂNARU

Despre femei din antichitatea târzie în sursele scrise

De la personajul fictiv Tecla din secolul al II-lea la personajul real Olympia din secolul al V-lea - cei care studiază „istoria femeilor” în antichitatea târzie prin intermediul surselor scrise despre acestea au la dispoziție o varietate de personaje și tipuri de scieri. Întrucât mărturiile despre personajele feminine ale acestei perioade s-au conservat îndeosebi din scrieri redactate de către bărbați, două dintre întrebările pertinente pe care cercetătorii le-au adresat în ultimii ani sunt în ce măsură relatările respective pot fi considerate demne de încredere și dacă nu cumva interesele particulare ale autorilor bărbați pot influența modul în care ei le portretizează pe femei. Lucrarea de față își propune să analizeze câteva dintre abordările propuse de către cercetătorii ultimelor decenii.

Valentin MAIER

Evoluția statistică a personalului didactic feminin în învățământul superior românesc în perioada comunistă

În ultima perioadă atenția cercetătorilor s-a îndreptat și către subiectul istoriei învățământului superior, inclusiv din timpul regimului comunist. Au fost publicate lucrări și susținute comunicări științifice despre evoluția instituțională, tipuri de învățământ superior și specializări, despre influența planului politic asupra învățământului superior sau despre studenți și absolvenți în contextul admiterii în învățământul superior, respectiv repartizării în „câmpul muncii”, dar mai puțin despre corpul didactic. Cu atât mai puțin o privire asupra personalului didactic feminin. De aceea, ne propunem să prezentăm evoluția statistică a acestuia. Pentru a reuși prezentarea acestei evoluții, vom realiza o radiografie a surselor existente și vom prezenta mai multe analize statistice, în plan național, local, dar și la nivel de instituții, cu defalcări pe tipuri de personal didactic feminin și pe tipuri de facultăți, subliniind unele situații aparte în scurte studii de caz. Gândim această prezentare ca un prim pas în înțelegerea evoluțiilor generale privind accesul femeilor în cadrul corpului didactic din învățământul superior și pentru a facilita noi cercetări în domeniu, inclusiv concentrate pe anumite instituții sau tipuri de învățământ superior, cu speranța unor beneficii cognitive pentru istoria femeilor și a învățământului superior.

Sorana MAIER BIȚU

Dr. Eleonora Lemény-Rozvány, reprezentantă a mișcării feministe transilvănene în secolul XX

Studiul de față evidențiază contribuția pe care Dr. Eleonora Lemény-Rozvány, profesoară la Școala Civilă de Fete a Asociației ASTRA din Sibiu, a avut-o la inițierea și dezvoltarea mișcării feministe din Transilvania, atât în calitate sa de dascăl, cât și în cea de politician. Eleonora Lemény-Rozvány a fost prima femeie din Transilvania care a primit titlul de doctor la Universitatea din Cluj, din 1908 a fost profesoară la Școala de Fete din Sibiu, traducând manuale, realizând studii istorice și prezentându-le tinerelor conferințe pe teme diverse. Ca membră a Reuniunii Femeilor Române din Sibiu, a fost delegată la Marea Adunare Națională, fiind singura femeie aleasă în Marele Sfat Național la 1 Decembrie 1918 în Alba Iulia. Membră a Partidului Socialist Democrat, consilier de secție la Resortul Ocrotiri Sociale al Consiliului Dirigent, ulterior inspector medico-pedagogic la Ministerul Sănătății, Eleonora Lemény-Rozvány a fost implicată în viața culturală, socială și politică în comunitățile în care și-a desfășurat activitatea. Punând în valoare documente inedite din arhive și publicațiile periodice de la începutul secolului al XX-lea, studiul aduce o perspectivă nouă asupra contribuției pe care profesoara din Sibiu a avut-o la dezvoltarea mișcării feministe și un plus de cunoaștere în domeniul istoriei femeilor.

Sergiu-Marius MAN

Motivul „națiunii-mamă” în pictura românească de secol XIX

Coeziunea și apartenența la identitatea unei națiuni este alimentată de anumite simboluri, precum drapelul și însemnele heraldice. Simbolurile au capacitatea de a decodifica o cantitate largă de informație. Semnificația acestora poate fi identificată numai de către cei care se asociază cu ele, exprimând, atât sentimente, cât și rațiuni. Un astfel de simbol, regăsit în arta romantică produsă în secolul al XIX-lea, este figura „națiunii-mamă”, voluptoasă, onorabilă și fertilă. Ea se regăsește inițial în pictura lui Delacroix, preluată ulterior de către pictorul român, de origine maghiară, Constantin Daniel Rosenthal.

Pictura românească din a doua jumătate a secolului al XIX-lea reprezintă o sinteză mitologică necesară compunerii și definitivării unei conștiințe naționale românești. Astfel, în pictura din această perioadă vom putea regăsi diverse reprezentări alegorice a conceptului de națiune, începând cu „România Revoluționară” a lui Rosenthal și mergând mai departe spre pictorii de factură academică

precum Theodor Aman, Gheorghe Tattarescu și Nicolae Grigorescu. Prezentarea caută să ilustreze principalele diferențe stilistice în abordarea fiecărui pictor menționat, sursele de inspirație care au stat la baza operelor de artă create și semnificațiile acestora în raport cu momentul în care ele au fost create.

Florentina-Cristina MERCIU

Reprezentările femeii românce sub influența propagandei comuniste

În perioada comunistă a fost demarată o politică de modernizare a țării, care prin intermediul propagandei a fost promovată prin diferite forme, inclusiv făcând apel la procesul de emancipare al femeii. Noua condiție a femeii în socialism este deosebit de interesat de analizat, mai ales că acest regim politic a avut ca obiectiv emanciparea femeilor prin intermediul unor măsuri impuse de către liderii comuniști fără a răspunde neapărat unor revendicări sau unor așteptări sociale.

Această lucrare are ca scop analiza construirii imaginii femeii în perioada comunistă. Rezultatele pun în evidență că noua condiție a femeii construită în comunism a fost puternic influențată de politicile de dezvoltare ale statului; era promovată, mai ales începând din anii 1960, rolul femeii de mamă corelat cu politica pronatalistă puternic susținută de liderii partidului; acestuia i se adaugă rolul femeii muncitoare intens mediatizat prin imagini reprezentative ale femeilor „fruntașe” care lucrau cu entuziasm mai ales în industrie pentru a obține o producție record depășită an de an.

Din punct de vedere metodologic, au fost utilizate ca surse de documentare reviste editate în perioada comunistă (ex. Almanahul Femeii) pentru a identifica ipostazele care descriau femeia din perioada socialistă. Interpretarea acestora s-a realizat folosind analiza de conținut.

Teodora-Daniela MOTȚ

Sora de ocrotire în Transilvania și Banat în prima jumătate a secolului XX

Implicarea femeilor în chestiunile sanitare și medicale și mai ales în ceea ce privește asigurarea îngrijirii și protecției copiilor are o îndelungată istorie. Deoarece mame sau nu, aceasta stă înscris în natura feminină, este acel instinct matern care simte în permanență nevoia ocrotirii și asigurării bunăstării celorlalți. Printre ocupațiile mai degrabă feminine cu acest scop, în prima jumătate a secolului XX s-a numărat și cea de soră de ocrotire. Bazele instituționale ale acestei îndeletniciri au fost statuate printr-un ordin circular din anul 1917 când ministerul maghiar de interne Ugron Gábor a decretat constituirea acesteia cu scopul principal de a combate depopularea pricinuită de Primul Război Mondial și mortalitatea infantilă aflată într-o ascensiune alarmantă, cauzată de sărăcirea anumitor clase sociale, neglijența, lipsa mijloacelor financiare, dar și de lipsa de informații temeinice a mamelor privind îngrijirea propriilor copii.

Încă de la apariția și instituirea pe baze legale a acestei structuri ocupaționale a surorilor de ocrotire, a fost vizată o strânsă colaborare între acestea și instituțiile de protejare și educare a copiilor. Măsurile luate urmau să conducă către o îmbunătățire a situației copiilor abandonați, precum și a celor nelegitimi, sau a celor legitimi al căror mediu fizic și moral puneau în primejdie existența, dezvoltarea și creșterea lor naturală.

Anemari Monica NEGRU

Arhivele Naționale și tezaurul documentar de istoria femeilor. Studiu de caz: fondul Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române

Arhivele Naționale ale României (ANR) adăpostesc în filialele sale din toată țara numeroase, variate și importante surse documentare privind istoria femeilor. Astfel, în cele 42 de filiale ale ANR se păstrează fonduri ale unor personalități feminine, ale unor asociații feministe, de asemenea alte documente relevante pot fi descoperite în arhivele unor ministere, instituții.

Un exemplu relevant de fond arhivistic despre istoria femeilor este Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române (SONFR), care se păstrează la depozitul central al ANR din București, dar diverse documente despre filialele asociației se găsesc și în arhivele județene. Fondul SONFR cuprinde o culegere de documente impresionantă, din perioada anilor 1910–1948, cu dări de seamă, rapoarte, scrisori, telegrame, testamente, dosarele fiind organizate sistematic pe teme: organizarea, membrele și istoria societății, Biserica Neamului de la Mărășești, institutelor, școlile și grădinițele ale societății. Acest material documentar este grupat pe Capitală și județe, constituind astfel și pagini de istorie locale.

Consultând acest fond, cercetătorii se pot inspira în istorii ale bisericii, școlii, a femeilor reprezentative din diferite domenii și localități ale României. Fondul păstrează interesante documente despre activitatea liderelor SONFR: Anastasia Gr. Filipescu, Alexandrina Gr. Cantacuzino, Maria Soare și Ioana Ralea, despre femei emancipate care au inovat justiția, literatura, arta, medicina, educația în spațiul românesc, precum Calypso Botez, Zoe Râmnicănu, Alexandrina Fălcoianu, Ella Negruzi, Aretia Tătărescu, Cecilia Cuțescu-Storck, Maria Dimitriu-Castano, Maria Popp, Maria Baiulescu, Olga Sturdza, Elena Meissner, Elena Alistar și multe altele amintite în documente.

Iulia-Alexandra OPREA

Imaginea femeii turce emancipate în presa interbelică românească

Lucrarea analizează impactul reformelor lui Mustafa Kemal Atatürk privind emanciparea femeilor turce asupra opiniei publice din România interbelică. Abolirea poligamiei, asigurarea drepturilor egale privind căsătoria, divorțul și moștenirea, dobândirea dreptului de a vota și de a fi alese în alegeri locale (în 1930) și în alegeri naționale (în 1934) înaintea femeilor din multe state europene, au avut un ecou semnificativ și în spațiul românesc. În acest scop, lucrarea propune investigarea presei românești din perioada interbelică. Articolele vremii abordează teme precum drepturile conferite femeilor din Turcia sub egida reformelor lui Atatürk, portretizarea unor femei de succes de origine turcă (ex. Sabiha Gökçen), compararea femeilor din România și Turcia sau chiar deplângerea femeii turce „orientale”, misterioase, „voalate”. Aceste relatări ne oferă informații valoroase nu doar despre imaginea femeii turce moderne în societatea românească (adesea sub semnul moștenirii orientaliste), dar și despre rolul și poziția femeii în general, inclusiv a femeii din România. Astfel, articolele consultate reprezintă o sursă importantă pentru „descifrarea” mentalităților, atitudinilor și pozițiilor cu privire la emanciparea femeii în România anilor 1920-1930.

Anca Parmena OLIMID, Cătălina Maria GEORGESCU, Cosmin Lucian GHERGHE

Participarea și reprezentativitatea femeilor în istoria politică contemporană: o analiză conceptuală și grafică utilizând tehnica de colectare Google Ngram Viewer

Introducere: Un domeniu important de cercetare a rolului femeilor în istoria politică contemporană centrează participarea și reprezentativitatea, precum și analiza implicării femeilor la nivelul politicilor și deciziilor publice. Obiectivele cercetării: Lucrarea își propune să analizeze participarea și reprezentativitatea femeilor în istoria politică contemporană prin dezvoltarea a trei direcții de cercetare: (a) examinarea statutului femeii în istoriografia recentă (1950-2019); (b) analiza principalelor concepte și a topic-urilor asociate în literatura științifică contemporană; (c) analiza unor constructe emergente asociate domeniului „gender history”. Metodologia cercetării: Cercetarea utilizează tehnica de colectare Ngram în cadrul platformei Google Books pentru perioada 1950-2019. Analiza relevă frecvențele conceptelor analizate și asocierile conceptuale care derivă din analiza literaturii publicate în perioada aflată în centrul analizei („participarea femeilor”, „reprezentarea femeilor”, „femeile și guvernarea”, „femeile și istoria socială”, „leadership feminin”, „femeile și istoria socială” etc.). Rezultate și discuții: Rezultatele cercetării noastre sunt relevante în contextul mult mai amplu al analizei participării și reprezentativității femeilor, precum și pentru implicațiile pentru istoria politică contemporană, fiind identificate două pattern-uri de analiză: (a) participarea femeilor și schimbările sociale și b) reprezentarea politică feminină și rolul politicilor publice în perioada contemporană. Concluzii: Cercetarea evidențiază rolul participării și reprezentativității feminine argumentând necesitatea unui acces proporțional al femeilor în viața publică.

Alina PAVELESCU

Martha Bibescu în arhivele românești

Documentele referitoare la biografia Marthei Bibescu sunt răspândite azi prin mai multe instituții de arhivă românești și străine. De aceea, pentru cercetătorii interesați de viața și activitatea ei, efortul de documentare trebuie să înceapă cu cartografierea acestor surse și a locurilor unde se găsesc ele azi. E un efort dificil, dată fiind anvergura personajului și multitudinea de episoade istorice la care a participat direct. Comunicarea de față își propune să realizeze cartografie principalelor surse referitoare la viața și activitatea Marthei Bibescu aflate în fondurile și colecțiile Arhivelor Naționale și ale Bibliotecii Naționale.

Alexandra RUSU, Silvia ZAMFIR

Istoria femeilor și patrimoniul cultural. Direcții de cercetare muzeală

Studiul propus prezintă proiectele expoziționale, de educație muzeală, precum și activitatea de cercetare a colecțiilor orientate către istoria femeilor, la două dintre muzeele secției de Antropologie Urbană din cadrul Muzeului Municipiului București: Casa Filipescu-Cesianu și Muzeul de Artă Populară Dr. Nicolae Minovici. În activitatea noastră, aceste proiecte ne oferă oportunitatea de a remedia un dezechilibru în recunoașterea rolului pe care femeile l-au jucat și îl joacă pe scena culturală, fie că sunt creatoarele sau „conservatorii” moștenirii culturale. Mai mult, diversitatea de abordări suscitată de prezențe, reprezentări feminine și mărturii ale contribuției femeilor în modelarea și conservarea patrimoniului, dovedesc posibilitățile de ramificare ale domeniului în spațiile educației non-formale. În ansamblu, ne dorim să promovăm o înțelegere cât mai complexă a forțelor care au modelat dezvoltarea culturală și socio-economică a umanității, iar în particular pe cea a societății românești, studiul de caz fiind capitala. Din această dinamică nu poate lipsi vocea feminină, iar parcursul dobândirii ei valorizat muzeal atinge un public larg, pentru care cercetarea științifică se poate dovedi inaccesibilă sau aridă.

Claudia Septimia SABĂU

Despre cele care „seucid pe sine”. Actul suicidar feminin în Arhiva Instanței Supreme de Judecată a Districtului Năsăud (1861-1876)

Sinuciderea reprezintă un fenomen social întâlnit în rândul tuturor categoriilor sociale din cele mai vechi timpuri, dar studierea acestei problematice se află, oarecum, la „periferia” cercetării istorice românești, o posibilă explicație fiind dată de dificultatea identificării de surse documentare.

Pentru cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în spațiul transilvănean, o excepție o reprezintă arhiva instanței juridice supreme din timpul funcționării Districtului Năsăud (1861-1876), o structură teritorial-administrativă formată din 44 de comunități rurale aflate, majoritatea, în prezent, pe teritoriul județului Bistrița-Năsăud. În cuprinsul fondului arhivistic păstrat la Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, am identificat câteva dosare de judecată pentru cazuri de sinucidere întâmplare în comunitățile năsăudene foste grănicerești, în timpul districtului. Pentru această prezentare atenția noastră se concentrează doar asupra cazurilor de sinucidere înfăptuite de femei, cu scopul de a identifica, printre altele, motivele care le-au îndemnat să aleagă moartea voluntară, modul de realizare, etapele desfășurării unui proces în cazul înregistrării unei sinucideri în district ș.a. Informațiile inedite din arhivă sunt completate cu date extrase din legislația penală și bisericească aflată în vigoare în Transilvania, dar și din alte surse din epocă, care fac referiri la practica sinuciderii.

Andrei Florin SORA

Prezența femeilor în serviciile publice din România (sfârșitul secolului al XIX-lea – 1923). Surse, istoriografie, problematică, direcții de cercetare

Cu toate că nu îndeplineau două dintre condițiile obligatorii (exercitarea liberă a drepturilor civile și politice și de a fi satisfăcut legea recrutării), încă din ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea se poate vorbi de prezența femeilor în diverse slujbe, considerate în acel moment ca făcând parte din categoria funcțiilor publice. Exceptând Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, prima instituție în care regăsim femei funcționare a fost Direcția Generală a Telegrafelor și Poștelor din cadrul Ministerului de Interne. Deși existau multe voci împotriva acestei noi practici, treptat vor fi angajate în mai multe instituții, în special impiegate (prima treaptă în funcția publică) și dactilografe, fără ca autoritățile să afirme explicit dacă intrau sau nu în categoria funcționarilor publici. După Primul Război Mondial, cadrul legislativ, cât și mentalitatea epocii s-au modificat substanțial. În plus, pe de-o parte exista o presiune din ce în ce mai mare a femeilor, mai ales a tinerelor, de a avea o slujbă, iar, pe de altă parte, angajatorul – Statul – beneficia de candidate de cele mai multe ori mai bine pregătite față de bărbații care doreau aceeași funcție. Comunicarea își propune să puncteze principalele momente ale angajării femeilor ca funcționare, să prezinte succint sursele disponibile și stadiul cercetării privind accesul acestora în serviciile publice până la adoptarea Constituției și a Statului funcționarilor publici, ambele din 1923, cât și de a creiona posibile noi direcții de cercetare.

Oana SORESCU-IUDEAN, Vlad POPOVICI

Modele de implicare civică și politică ale asociațiilor de femei românești din Transilvania și Ungaria înainte de 1918

Lucrarea noastră își propune să discute, în linii mari, principalele modele de implicare ale femeilor române în societatea civilă și în sfera politică (sau cel puțin publică) în secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea în Transilvania și Ungaria. Rezultatul este un tablou cu tușe destul de variate. Pe de o parte, mișcarea feministă românească din Transilvania a rezonat cu principiile generale ale feminismului european în chestiuni precum emanciparea intelectuală și culturală, egalitatea de drepturi și obligații la nivelul familiei sau dreptul la muncă. De asemenea, merită evidențiate numeroasele realizări ale asociațiilor de femei și constanța demersurilor lor în fața unui cadru politic și juridic extrem de restrictiv. Pe de altă parte, însă, „lupta” politică națională și revenirea la situația de dinaintea Compromisului din 1867 au căpătat prioritate față de orice cerere de egalitate politică între sexe. La începutul secolului al XX-lea și, în parte, chiar și după 1918, curentul principal al mișcării feminine românești din Transilvania și Ungaria nu și-a canalizat eforturile spre emanciparea politică de gen, deoarece nu avea o bază care să rezoneze cu astfel de revendicări. Din acest punct de vedere, mișcarea feministă la nivel regional era mai apropiată de mișcarea națională masculină și, de asemenea, divizată de fracturi socio-economice, pe care conducerea sa elitară a avut mari dificultăți în a le depăși.

Valeria SOROȘTINEANU

Edictele de divorț din Protopopiatul Sibiului publicate în Telegraful Român

Prezentarea ca atare se constituie într-un început în analiza proceselor de divorț din protopopiatul Sibiului pentru intervalul 1860-1894, deci până la introducerea căsătoriei și a divorțului civil și în Austro-Ungaria. Am ales să analizez edictele de divorț în contextul dezbaterilor referitoare la procesele de divorț la care făceau referire, pe care le-am găsit în Arhiva Mitropoliei, Fondul consistorial. Un alt aspect este cel al pribegiei în sine, când poate fi considerată o modalitate de evadare din căsnicie sau urmarea unor factori independenți de aspectul personal al căsătoriei. Se pot stabili statistici cu privire la: proveniența geografică a celor căsătoriți, confesiunea lor, durata căsătoriei dar și a perioadei de pribegie, cine a intentat procesul de divorț și respectiv cine a ales pribegia și mai ales durata ei, ca și evoluția perioadei în care cel vinovat era chemat în fața scaunului protopopesc, ca for matrimonial de primă instanță. Toate acestea se doresc o introducere în problematica vastă și complexă a evoluției societății, căsătoriei și divorțului din comitatul Sibiului.

Simina STAN

Corpul arhitecților din România. Etapele feminizării profesiei de arhitect în perioada 1919-1948

Această prezentare își propune să prezinte etapele „feminizării” profesiei de arhitect în perioada interbelică, pornind de la cele aproape 100 de arhitecte absolvente ale Școlii de arhitectură, în perioada 1919 - 1948, care își exercitau profesia, fiind înscrise în Corpul arhitecților din România care a funcționat în perioada 1933 - 1948. Lor li se adaugă 18 ingineri în construcții absolvente ale Școlii Politehnice din București, înscrise în Corpul inginerilor, care a existat în perioada în perioada 1933 - 1948. Pornind de la fondul Corpul arhitecților și inginerilor păstrat în Arhivele Naționale deschis spre cercetare în luna decembrie a anului 2020, din care au fost publicate în cazul arhitectelor doar fișele unor nume cunoscute: Virginia Haret (n. Andreescu), Ada Zăgănescu (div. Beza), Henrieta Delavrancea-Gibory, Maria Cottescu, Alexandrina Călugăreanu (n. Georgescu), Maria Friedman (n. Irineu), Maria (n. Hogoș) Ciulli, Lucia Creangă (n. Dumbrăveanu), Sanda Ghiulamila (n. Smărăndescu), Ioana Grigorescu, dar nu a fost studiat ca fenomen.

În 1912 arhitectura practică de o femeie părea un „moft”. Primele trei absolvente ale Școlii Superioare de arhitectură din București sunt Virginia Andreescu căsătorită cu ing. Haret, Maria

Irineu căsătorită Friedman, Ada Zăgănescu căsătorită cu diplomatul Marcu Beza. În 1929 încă 9 arhitecte absolviseră, în 1939 numărul lor ajunsese la 30, iar în până în 1949 încă 60 de arhitecte se înscriu în Tabloul arhitecților. În 1949 Corpul arhitecților număra 806 membri, dintre care aproximativ 96 erau arhitecte, dintre care 34 absolviseră în 1948.

Acestea sunt: Vera Alexandreon, Florica Apostoleanu, Dorothea Basarab, Virginia Bădescu, Melania Berman, Ana Justina Bită, Lea Carp, Alexandrina (n. Georgescu) Călugăreanu, Ileana Margareta Cătina, Rodica Ciobanu, Maria (n. Hogoș) Ciulli, Rodica Constantinescu, Elena Gabriela Contescu, Lucia (Dumbrăveanu) Creangă, Marta Crețescu, Lucia (Gheorghiuță) Cruțescu, Georgeta Dabija, Marieta Dambarlingo, Georgeta Dan, Evantia Deculescu, Henrieta Delavrancea-Gibory, Maria De Nicolo, Viorica Diaconu, Ioana (Diaconu) Grigorescu, Virginia Dumitrescu, Maria G. Filipescu, Elisabeta Gh. Florescu, Aurora Gabrielescu, Silvia Garnet, Irina Georgescu, Minerva Georgescu, Sanda (n Smărăndescu) Ghiulamila, Georgeta Victoria Ghițulescu (Mărghiescu), Marcela Tatiana Grigorescu, Corina Gusti, Virginia (n. Andreescu) Haret, Vera Ulic Hariton, Maria Hbuch Pietraru, Natalia Helgiu, Solange d'Herbez de la Tour, Maria Ioachim, Magdalena Ionescu (Traianescu), Melania Ionescu, Elena Ionescu, Ruxandra D. Iovănescu, Elena Iotzu, Cornelia Ispas, Paraschiva Iubu, Ana Lascăr, Isabela Laskin, Denisa Lăzărescu, Georgeta Lerescu, Greta Levy, Honoriana Lissai, Maria Lucescu, Cornelia Manea, Felicia Marcus, Marcela Mateescu, Rodica Mănciulescu, Edith Mendelsohn, Hedviga Michel, Natalia Mohor, Rodica Moisescu, Andreiana Mușatescu, Mireala Silvia Nicolau, Elena Negulescu, Olimpia Niculescu, Ecaterina Onușco, Cristina Oprescu, Rodica Orășanu, Elena Pavoni, Georgeta Pârvulescu, Rodica Petrescu, Aida Th. Petroff, Simona Petrovan, Mariana Pilescu, Florica Popescu, Cella Maria Popescu, Tatiana Popescu, Violeta Popescu, Rodica Zoe Popovici, Liliana Porumbescu, Eugenia (Popescu) Greceanu, Marcela Pușchilă, Elena Pertez, Elisabeta Rizescu, Sofia Sângeorgean, Lydia Silvan, Crisantema Stamatescu, Constanța Stanciu, Violeta Stark, Gabriela Storck, Aurora Ștefan Pârlea, Victoria Ștefan Pop, Ieronima Ștefănescu, Virginia Tănădescu, Aurelia Teodorescu, Ioana Teodoru, Silvia Timotin, Ianola Trișcu, Alexandra Tonocoff, Violeta Țuțescu, Felicia Țuțică, Sofia Ungureanu, Silvia Vancea, Florica Vasilescu, Viorica C. Verta, Iolanda Vitez, Maria Voinescu, Zoe Ursul, și Elena Popescu Zaharia.

Cele 18 absolvente ale Școlii Politehnice din București, în domeniul construcțiilor, membre al Corpului inginerilor din România în perioada 1933-1948 sunt: Viorica Stela Beleş (n. Haran), Lulu B. Călin, Ana N. Davidescu, Elena Dumitru, Sofia A. Gauszain, Cleopatra V. Iliescu, Elvira M. Ionescu, Elena Dimitra D. Papadopol, Emilia Pintilie, Elisabeta Hedwiga I. Pleșco, Lucia Gabriela St. Pleșoianu, Steluța Eleonora Preda Stănescu, Georgeta Gh. Romașcan, Ida Rubin, Maria Soare, Vera Raoul A. Sommer, Elena N. Spătaru și Victoria St. Vâjea. Această cercetare este în primul rând un gest reparator, înainte de a fi o pledoarie culturală, întrucât istoria arhitecturii din România este incompletă.

Lorena-Codruța TRUFIN

Rolul femeilor în societatea făgărășeană – de la sfârșitul secolului al XIX-lea și până la Marea Unire

Feminismul în Transilvania a început odată cu înființarea primei Reuniunii de femei din Brașov sub conducerea Mariei Nicolau. Mișcarea feministă din Transilvania și organizarea acesteia pentru prima dată a fost o consecință a Revoluției de la 1848. Iacob Mureșianu, Andrei Mureșianu, George Barițiu și Ioan Popazu au considerat necesară pentru societatea transilvăneană din mijlocul secolului al XIX – lea o organizație culturală a femeilor. Pentru a nu atrage atenția autorităților habsburgice, care interziceau orice tip de societate culturală, principalul scop era cel de binefacere și ocrotire a fetițelor orfane.

În Făgăraș au existat două reuniuni ale femeilor române, întemeiate în a doua parte a deceniului opt al secolului al XIX-lea, mai precis în anul 1877 – „Reuniunea Femeilor Române Ortodoxe din Făgăraș și jur”, și „Reuniunea Femeilor Române Greco-Catolice din Făgăraș și jur”.

Scopul declarat al Reuniunii femeilor greco-catolice din Făgăraș era „întemeierea unui fond pentru ajutorarea școlii confesionale române unite din Făgărașiu”, dar urmăreau și îmbunătățirea salariilor dascălilor, premiarea școlarilor care aveau progrese însemnate la învățătură, procurarea de haine pentru elevii săraci, dotarea școlii cu rechizite și mobilier necesar, iar „când fondul va avea consistență zidirea unui nou edificiu școlar”.

Femeile din înalta societate făgărașeană, alături de soții lor și cu sprijinul presei locale, erau preocupate frecvent de păstrarea limbii române, a identității naționale și de eradicarea analfabetismului, nu doar în rândul majoritarilor, ci și a minorităților etnice. În același timp țărancă făgărașeancă își educa copiii cu frică de Dumnezeu, cu drag de carte și de patrie.

Enache TUȘA

Rolul femeilor din comunitățile etnice dobrogene în secolul XX. Tipologii, evoluție, integrare

Spațiul etnic dobrogean a fost definit de multitudinea comunităților etnice care au ajuns în acest spațiu identitar. Tradițiile sociale au impus reguli și comportamente de coping în cadrul familiei și a comunității. În altă ordine de idei rolul femeilor se extinde și în afara comunității contribuind la configurarea și dezvoltarea societății.

Rada VARGA, Annamária-I. PÁZSINT

Ladies in Archaeology. Arheologia românească la feminin

Comunicarea își propune să discute prezențele feminine din arheologia românească, dintr-o perspectivă biografică. Astfel, pe de-o parte vom aduce la lumină acele exemple de personalități precum Marcelle Lambrino sau Alexandrina Alexandrescu, care au avut niște vieți extrem de interesante, marcate de Al Doilea Război Mondial, instaurarea regimului comunist, exil etc. Alte exemple ilustrează implicarea și rolul acestora și în afara mediului academic; astfel, Șeiva Sanie a fost extrem de implicată în re-coagularea comunității evreiești din Iași, în timp ce Adela Paki a făcut parte din prima serie de reprezentanți Amnesty International din România, după 1990. Notabil, unele povești ne duc înspre surse diverse și cu siguranță vor trezi interesul: Judita Winkler a fost supraviețuitoare de la Auschwitz, iar Violeta Bazarciuc, directoare a muzeului din Huși, a murit ca victimă a unei crime cu autor neidentificat. Pe de altă parte, vom schița analiza mediului academic românesc, în special din perioada 1940-1990, prin prisma rețelelor și cercetărilor acestor personalități feminine, obținând astfel o perspectivă asupra vieții academice și dinamicii sale din perioadele vizate.

Theodora-Eliza VĂCĂRESCU

Istoria femeilor – destabilizarea discursului istoriografic dominant

Istoria femeilor nu funcționează pe un model simplist, de tipul „a adăuga femei și a amesteca”, adică nu vizează doar inserarea femeilor ca o anexă la istorie. În această prezentare arăt că istoria femeilor are ca obiectiv, pe de o parte, interogarea fundamentelor excluziei femeilor din istorie, a categoriilor

și a ierarhiilor socio-politice și istorice care produc discriminări și inegalități și, pe de altă parte, destabilizarea acestor categorii și ierarhii și eliminarea discriminărilor și a inegalităților – având în vedere, pe lângă categoria genului, și alte axe ale diferenței, precum clasă, etnie, rasă, sexualitate etc. Pentru a răspunde acestor necesități epistemologice și politice este necesară explorarea felului în care categoria genului modelează și influențează experiențele, relațiile, contribuțiile, viețile femeilor etc. și, la rândul ei, modul în care această categorie este modelată și construită în cadrul practicilor și al reprezentărilor personale, profesionale, publice. Astfel, domeniul istoriei femeilor și al istoriei gen contribuie la re-conceptualizarea relației dintre gen și istorie în cadrul discursului istoriografic mainstream, examinând dinamica participării, a implicării, dar și a excluderii femeilor de la producerea și/sau fabricarea istoriei acceptate.

Raluca VEREȘ

*Banalitatea răului în cotidianul feminin - evreice din Bihor în lagărele de concentrare și retur.
Studii de caz*

În prezenta lucrare propunem prezentarea și analiza unui mănunchi de studii de caz de evreice din Bihor, fie din mărturii inedite, prin manuscrise care ne-au parvenit pentru cercetare de la urmași, fie din interviuri originale și inedite realizate cu familiile celor dispărute. De asemenea, merită atenție constantă literatura de profil, precum Jurnalul Evei Heyman (Agnes Zsolt, „Eva fata mea”) și mărturia Terezei Mozes („Decalog însângerat”). La acestea adăugăm câteva surse din arhiva Yad Vashem. Răul înfruntat ca femeie, avantajele și dezavantajele genului feminin în situații critice. Instrumente feminine de supraviețuire în ghetou, în lagărele de concentrare și în haosul din perioada postbelică imediată. De asemenea, elaborarea traumei holocaustului și viața cotidiană într-o societate în care „rasismul roșu”, adăugat misoginismului ca precondiție socio-politică, este continuat și adâncit de regimul comunist.

Paula VIRAG

Paulina Lucaciu, femeia din spatele liderului mișcării naționale din Transilvania

Rolul jucat de Paulina în viața și activitatea lui Vasile Lucaciu este unul imens. Ea i-a stat alături aproape patru decenii, sprijinindu-l, ocrotindu-l, încurajându-i munca imensă pe care acesta și-a asumat-o. Doamna Lucaciu și-a pus amprenta și asupra educației copiilor care, bucurându-se de suportul ei, la maturitate nu au dezamăgit exemplul tatălui lor. S-a dovedit a fi o bună gospodină, purtând pe umerii săi greutățile materiale ale familiei, creșterea și educarea copiilor, în timp ce marele luptător s-a concentrat pe îndeplinirea obligațiilor sale profesionale, dar și pe realizarea idealurilor naționale.

Victor V. VIZAUER

Regina Isabella Szapolya (1519-1559): un personaj renașcentist în Transilvania

Într-o lume dominată de sexul masculin – cel puțin în partea publică a existenței – în anumite momente ale istoriei pot fi observați și actorii feminini ai scenei politice sau a vieții cotidiene. Rolurile jucate de femei în familie și societate răzbat prin intermediul documentelor scrise, atât oficiale, cât și particulare, acestea din urmă fiind chiar mai importante, deoarece ne dau voie să „aruncăm o privire” și în spatele cortinei, în viața personală și uneori secretă a celor implicați.

Personajele feminine ale istoriei cu un rol proeminent au fost reprezentante ale nobilimii, femeile care au avut acces la un anumit grad de educație – citit și scris – sau chiar bucurându-se de o educație superioară. Acesta este și cazul reginei Isabella Szapolya (Jagello), o femeie cu educație renesanțistă. Ajunsă regină a Ungariei în 1539, după moartea timpurie a soțului ei, regele Ioan Szapolya, și ocuparea Budei de către turci (1541) a rămas regină numai pentru Transilvania și părțile de la est de Tisa ale Ungariei. În această parte de țară Isabella, dornică de a conduce ea însăși și de a introduce obiceiuri noi la curtea din Alba-Iulia, a trebuit să facă față la început opoziției puternicului episcop Gheorghe Martinuzzi, iar apoi al altor nobili care încercau să-i limiteze puterea și influența asupra fiului ei, Ioan Sigismund (regele ales al Ungariei). De asemenea, regina a fost nevoită să „navigheze” între cele două mari imperii din regiune, cel Otoman și cel Habsburgic.

Andreea VOINA, Mihnea S. STOICA

Cum navighează autenticitatea femeile populiste? O perspectivă europeană

Politica la nivel global înregistrează o creștere a femeilor populiste care candidează și câștigă poziții publice. În contextul dezvoltării dimensiunii vizuale a comunicării politice, femeile populiste din spectrul politic reușesc să atragă mai multă atenție din partea mass-mediei și conferă populismului o față feminină. Pornind de la studii referitoare la portretizarea femeilor politiciene, autenticitate politică și comunicare vizuală, cercetarea de față explorează autenticitatea femeilor populiste între cadraje media și auto-prezentare vizuală pe Instagram.

Studiul examinează modul în care Marine Le Pen (Franța), Giorgia Meloni (Italia) și Diana Șoșoacă (România) se prezintă vizual pe Instagram comparativ cu modul în care sunt reprezentate în cele mai populare publicații media: Le Figaro (Franța), Corriere della Sera (Italia) și Libertatea (România). Analiza conținutului vizual (N=2.416) arată cum autenticitatea performată și cea mediată apar în cazul celor trei populiste, subliniind dimensiunile autenticității pe care pun accentul cele două instanțe de comunicare vizuală.